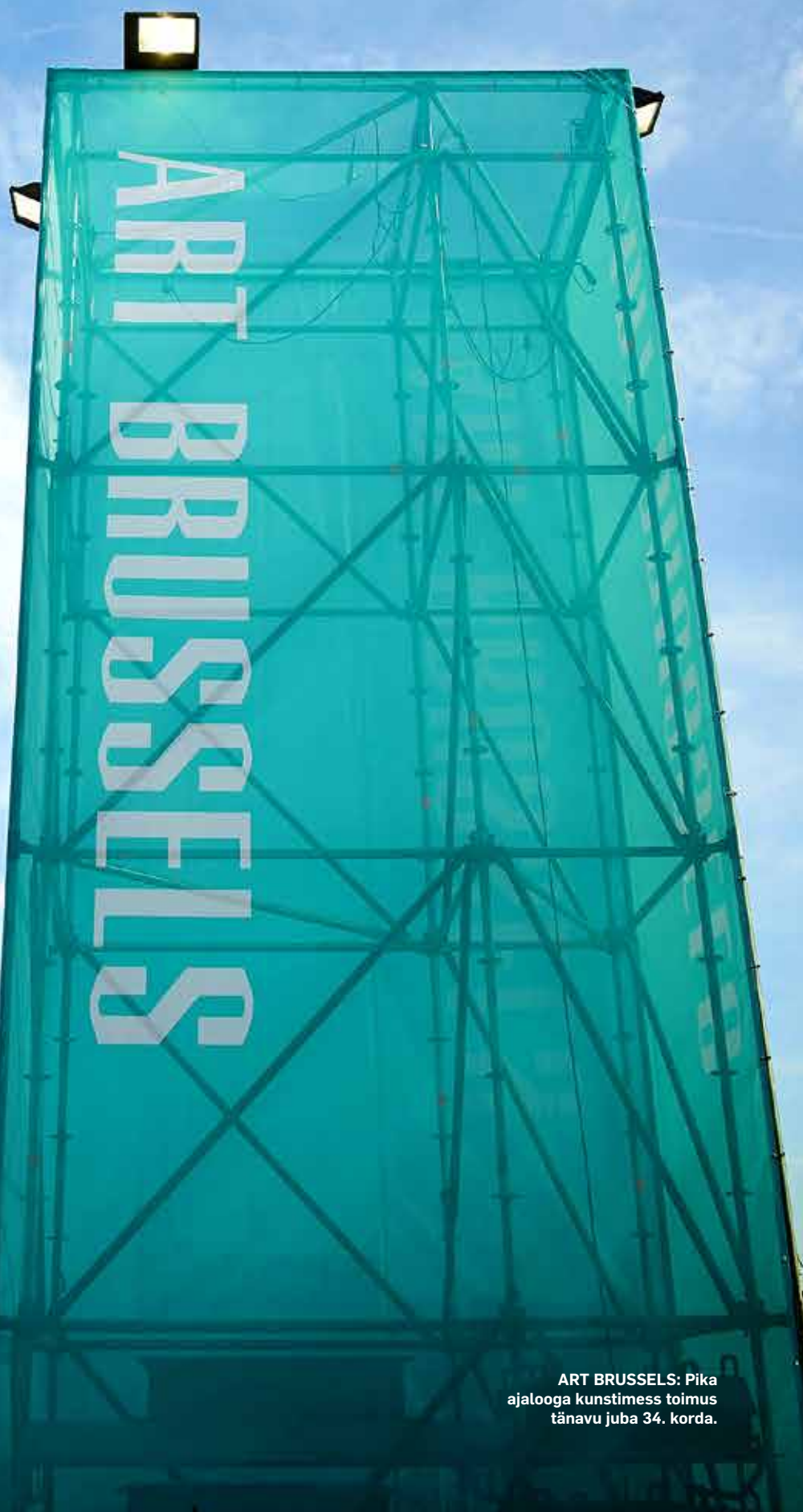

ART BRUSSELS

EHK EESTI
KUNSTI
TEEKOND
VALISMAALE

Aprilli lõpus kogunes muljetavaldav osa eesti kaasaegse kunsti maastikul tegutsevaid inimesi Brüsselisse. Kes, miks ja kuidas, käis vaatamas **Kadri Karro**.

►► 50

ART BRUSSELS: Pika ajaloo kunstimesse toimus tänavu juba 34. korda.

◀ 49

Kui paar nädalat tagasi kirjutas **Priit Hõbemägi** siinsamas Areeni veergudel Londoni raamatumessist ja Eesti kirjanduse teekonnast välismaale, siis nüüd on võimalus kirjutada Brüsseli kunstimestist ja Eesti kunsti teekonnast välismaale. Kui Londoni puhul oli eriti põhjust rõõmustada seetõttu, et Balti riikidest saavad 2018. aastal sealse messi peakülalised, siis kaasaegse kunsti vallas võib tänava rõõmustada selle üle, et Eesti kunsti kohalolek Euroopa pealinnas pole iial varem nii võimas olnud kui aprilli eelviimasel nädalal, 20.-24. aprillil.

Juba aastast 1968 toimival Brüsseli kunstimesil Art Brussels osales tänava esimest korda Eesti galerii. Temnikova & Kasela esitlesid messi Discovery seksioonis **Flo Kasearu** ja OÜ Visible Solutions loomingut. Messi *non-profit* seksioonis oli kohal Eesti Kaasaegse Kunsti Muuseum (EKKM) **Anu Vahtra** installatsiooniga „17,9“. Messi „veteraniks“ võib pidada **Marge Monkot**, kes võitis Ungari galeriiga Ani Molnár Art Brüsselis osa juba teist korda.

„Korraldasime Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskusega juba 2015. aasta messi ajal kohalikele kuraatoritele suunatud kontaktürituse Eesti saatkonnas Brüsselis. Aasta tagasi oli kindel, et 2016. aastal saavad EKKAKI ja Eesti kunsti kohalolek ja üritused olla ainult jõulisemad, kuid sellist nn invasiooni ei osanudki tollal ette näha,“ räägib EKKAKI projektijuht **Kadri Laas**.

Belgia pealinn ei ole oluline linn ainult Euroopa Liidu ja NATO kontekstis. Kunstiportaal Artsy valis Brüsseli möödunud aasta lõpus 15 maailma kõige tähtsama kunstilinnaks. Siin on muljetavaldav hulk kunstikogujaid ja suur huvi just noore kunsti vastu. „Brüssel on tuntud oma hea maitse ja haritud kogujate poolest,“ ütleb ka galerist **Olga Temnikova**, kes tõi messile muu hulgas Flo Kasearu teose „International Fun“ (2016), sinisest värvist ja banaanikoortest põrandale rekonstrueeritud Euroopa Liidu lipu.

Mida siis Art Brussels endast kujutab? Mess kolis sel aastal Brüsseli Expost uude asukohta, 1904. aastast pärinevasse laokompleksi Tour & Taxis kurikuulsa Brüsseli linnaosa Molenbeek-Saint-Jeani vahetus läheduses. Molenbeek kõlab küll märtsikuiste traagiliste sündmuste valguses pisut hirmuäratavalt, kuid erinevalt topelturvatud lennujamast, metroojaamadest, kus patseeris korraga viis-kuus sõjaväelast, valinnast, kus pidevalt huilgasid politsei kohalolust teavitavad sireenid, oli messialal rahulik ja automaatide asemel olid jalutajate põhiakssuaariks punase „Art Brusselsi“ kirjaga riidekotid. Messil osales tänava 141 galeriid, esindatud oli 28 riiki ja 627 kunstnikku. Täiesti uusi tulijaid oli galeriide seas 34, nende seas ka eestlased. Galeriid olid jaotatud kolme sekt-

KÕRGED KÜLALISED: Belgia välisminister Didier Reynders Varssavi galerii BWA Warszawa boksis. Just see väljapanek valiti Art Brüsselis Discovery seksiooni parimaks ja seda premeeriti 5000 euroga. Ministri kõrval oleva sulejope puhul on tegemist Poola kunstniku Ewa Axelradi skulptuuriga.

FOTOD DAVID PLAS, ANU VAHTRA, KADRI KÄRRO, EKKAK, INDREK SIRKEL

MESSIL ON KÕIKE: Näiteks sai Prime'i seksioonis osaleva galerii Marie-Laure Fleisch boksis lasta endale tarokaartide abil ennustada. Kunstnik Kris Lemsalu (paremal) proovis järele, aga eriti midagi teada ei saanud.

siooni - Discovery, Prime ja Rediscovery. Discoverys osalesid kuni kaheksa aastat tegutsenud galeriid; Prime keskendus *mid-career* kunstnikele; Rediscoverys osales 14 galeriid, kes näitasid aastail 1917-1987 loodud kunsti. Lisaks oli mittetulunduslike projektiruumide ala, paarkümmend sooloonäitust ja meediaala, kus tutvustasid ennast väljaanded nagu Art Review jt.

„Sularaha“ ja „surmalähedane kogemus“ on märksõnad, mille abil irooniliselt kirjeldab kunstimesi vabakutseline kuraator **Niekolaas Johannes Lekkerkerk**, kui tema ja **Kris Lemsaluga** Art Brüsselil ringi jalutame. „Paralleel poodlemisega on pidevalt õhus ja harjumatu veider,“ sõnab kunstnik Flo Kasearu, kes sattus seda tüüpi messile esimest korda. Eks kunstimes ongi suur ja nii helilises kui visuaalses mõttes larmakas laot, kus üks messiboks järgneb teisele, üks installatsioon teisele, üks aktiivne ja sarmikas „kauba-

pakkaja“ teisele. Rahvusvahelistele kunstimesidele mahub nii head kraami kui *crapstraction*'it (ingl sõnadest *crap* ehk sõnnik ja *abstraction* ehk abstraktsioon, sõna, mida kasutatakse halva abstraktse messikunsti iseloomustamiseks), suurepäraseid „silmakomme“, millega pildistamishuvilised messikülalastajad täidavad oma iginäljast Instagrami *feed*'i. Kunstikuupide vahele on pikitud baarid, kus saab kunstiväsimust Duveli õlle või Ruinarti šampanjaga leevendada. Ja siis uuele ringile. Mulle isiklikult meeldib kunsti vaadata rohkem näitusesaalis, linnaruumis või kas või muuseumi fuajees, aga kui on ostuhuvi, siis on mess muidugi üsna õige koht. Eriti kehtib see nn avastusmesside puhul nagu Art Brussels. Siin on võimalik noorele talendile „käpp peale panna“, enne kui kogu maailma pilgud kunstnikule pöörduvad ja tema loominguhinnad tõusma hakkavad. „Professionaalset huvi suutsid

GALERISTI TÖÖPÄEV KUNSTIMESSIL: Olga Temnikova (fotol keskel) tutvustamas Discovery seksiooni parimat väljapanekut valivale žüriile Temnikova & Kasela boks. Esiplaanil Flo Kasearu teos „International Fun“ (2016).

KUS EESTLASED LISAKS ART BRUSSELSILE VEEL NÄHTAVAL OLID?

● Eesti kunsti- ja disainiraamatute kirjastus Lugemik osales LaVallée kunstikeskuses toimunud alternatiivsel *off*-messil Poppositions. Neljal õhtul sai põhimessist vabama õhkkonnaga üritusel näha **Marge Monko** esimest *performance*'it „Don't wind it up, turn it on“.

● 12. aprillil avati nüüdisfotograafia keskuses Contretype fotokunstnik **Paul Kuimeti** isikunäitus. Näitus jääb avatuks 5. juunini.

● Lisaks korraldas EKKAK koostöös saksa kunstnikerühmitusega dilettantini produktionsbüro kaks Eesti toitu ja kunsti tutvustavat õhtusööki „Eating the Forest“, ühe kunstikogujatele, teise rahvusvahelistele kuraatoritele.

● Messi ajal toimusid kohtumised kohalike kunstiinstituutidega, näiteks kohtusid Eesti kunstitöötajad Brüsseli maineka kunstikeskuse Bozar esindajatega.

Kahe aasta pärast, kui Eesti tähistab vabariigi 100. sünnipäeva ja on pool aastat Euroopa Liidu eesistujamaa, peaks Bozaris toimuma Eesti kunsti näitus. Ettepanekud selle osas, kes ja mida Brüsselis näitama hakkab, tuleb teha juba juulikuuks. Suve lõpuks tuleb belglastelt vastus.

„DON'T WIND IT UP, TURN IT ON“: Koreograafid **Kathryn Vickers** (vasakul) ja **Sandy Williams** esitasid **Marge Monko performance**'it, mille käigus kanti ette tekste 1970. ja 1980. aastate käekellade reklaamidest, mängides samas läbi ka reklaamfotodelt pärit käte kompositsioonid.

ART BRUSSELSI TEGEVDIREKTOR ANNE VIERSTRAETE:

„BELGIAS ON ÜHE INIMESE KOHTA KÕIGE ROHKEM KUNSTIKOLLEKTSIONÄÄRE“

Kohtume Anne Vierstraetega (pildil) messi teise päeva, 22. aprilli õhtul. Vierstraete on ülimalt hõivatud, üks intervjuu ja tähtis kohtumine järgneb teisele ja viimase hetkeni pole kindel, kas mul õnnestub end tema tihedasse graafikusse sisse suruda. Just enne meie kohtumist käis messil Belgia välisminister Didier Reynders, kes on messi tegev-direktori sõnul „kunstisõber“ ja kes „jäi messile väga kauaks“.

Kuidas te uude asukohta kolinud messiga siamaani rahul olete?

Siamaani oleme väga rahul. Uus asukoht on fantastiline. Me arvame, et messi kolimine Tour & Taxisesse oli hea otsus. Me oleme ka väga rahul messi suurse vähendamisega 50 galerii võrra. See on hea selleks, et messi profiili veel selgemaks muuta.

Mis on Art Brusselsi profiil?

Art Brussels on väga selgelt avastus-mess, kuid miksime seda ka *mid-career* kunstnike esindavate galeriidega sektioonis Prime. Seal on meil ka 24 sooloniitust, mis võimaldavad külalastal paremini kunsti vaadata ja süveneda ühe kunstniku loomingusse. Sel aastal on uus lisandus Rediscovery sektioon, kus esitleme kunsti, mis loodud aastail 1917–1987. Seal näitame kunstnikke, kes on eri põhjustel alahinnatud või aja jook-sul unustatud.

Kui tihe on Art Brusselsi valikusõel?

Meile laekus 430 avaldust ja messile pääses 141 galeriid.

Kui palju külalastajaid te ootate?

Kui neid tuleb 24 000 ringis, on väga hea. Eelmisel aastal oli külalastajaid 31 000. Aga siis oli meil ka 50 galeriid rohkem. Vähendasime ka Belgia galeriide arvu, aga just nemed toovad messile kõige rohkem külalastajaid. (*Messil käis nelja päeva jooksul 25 628 külalastajat, nii et ootused ületati* – K. K.)

Kuidas te iseloomustaksite Belgia kunstiturgu?

Turg on väga rahvusvaheline. Belgia puhul on eriline, nagu te vahest ka teate, et meil on *per capita* kõige rohkem kunstikogujaid. Ja Belgia kolleksionääre teatakse kui väga põhjalikke kogujaid, nad on inimesed, kes teavad kunstist ja kunstnikest väga palju, kellel on sageli kunstnikega väga tihedad suhted. Sageli näitab koguja kunstniku vastu huvi üles juba tema karjääri alguses ja nad riskivad ka tema teoseid juba selles faasis osta. Nii et meie messi Discovery sektioon vastab mingis mõttes just selliste kogujate ootustele ja vajadustele. Laias plaanis on belglased väga avatud rahvusvahelisele kunstile, nad reisivad üle kogu maailma ja on väga kursis sellega, mis toimub nii Belgias kui rahvusvahelisel tasandil.

Kohtusin kaks päeva tagasi Belgia kunstikogujaga, kes ütles, et tõeline kolleksionäär ei osta kunagi seda kunsti, mis messiboksi seintel ripub. Ta ostab küll messil esindatud kunstniku töid, aga mitte seda, mis on messil väljas.

Meil on pärast nelja messipäeva sageli keeruline öelda, mis oli messi tulemus. Möödunud korral oli meil mitme osale-nud galeriiga juhus, kus nad pärast messi ütlesid, et mess oli nende jaoks okei, aga mitte enam. Ja siis me kohtasime neid kaks kuud hiljem Art Baselil (*üks maailma olulisemaid kunstimesse Šveitsis Baselis – K. K.*) ja nad ütlesid, et teate, tegelikult oli mess fantastiline. Seda sellepärast, et neil õnnestus olulisi

töid müüa just pärast messi. Need müügid toimusid tänu kontaktidele, mis loodi Art Brusselsil.

Kes Art Brusselsile tulevad?

Meie publik on peamiselt Euroopast. Eriti sel aastal ja seda just terrorirünnakute tõttu. Me saime äraütlemisi USA kogujatelt. Samuti ootasime Hiina kolleksionääride gruppi Shanghaist. Aga ka nemed ei tulnud. Isegi mõned Euroopa kogujad jätsid tulemata ja seda mitte hirmust, vaid pigem transpordiprobleemide pärast.

Ma olin üllatunud, et mu kotti ei vaadatud messile sisenedes läbi.

Jah, teid oleks pidanud paluma kott avada ja vabatahtlikult näidata, mis seal sees on. Meil ei ole õigust kohustada inimesi oma koti sisu näitama. Me võime seda küsida, aga inimene pole kohustatud näitama. See sõltub ka ohu tase-mest. Lisaks peavad kõik messikülalastajad minema läbi metallidetektori. Turvalisus on olulisel, kuid üsna diskreet-sel moel olemas.

KADRI KARRO

MIDAGI ON KALDU: Anu Vahtra installatsioon „17,9“ pakkus messikülalastajatele meeldejääva kunstija ruumikogemuse.

sellel messil pakkuda 141 galeriist vaid üksikud ja enamik just *non-profit* sektioonist, mida teistel messidel üldjuhul ei eksisteeri,“ räägib EKKMi juht Marten Esko. Just EKKMi väljapanek Art Brusselsil, muuseumi Tallinna-kodu kuulsat 17,9kraadise kalde all olevat estakaadi kopeeriv kuup oli minu jaoks üks messi meeldivamaid kogemusi. Ja mitte sellepärast, et see oli eestlaste tehtud. Anu Vahtra installatsioon eristus messi varraris selgelt, oli minimalistlik, värskendavalt mustvalge ja meeldivalt mittekommertslik. „Mulle tundub, et EKKMil ja Anu Vahtral läks messil üle ootuste hästi. See ei tähenda muidugi, et me müüsimise palju, nagu üldjuhul messidel „väga hästi“ minemine tähendaks - me ei müünud midagi,“ ütleb Esko. Muide, Vahtra installatsiooni hind oli 25 000 eurot.

„Kõik sõltub sellest, milline on eesmärk. See, et meid kutsuti messi *non-profit* sektiooni Art Brusselsi kunstilise juhi Katerina Gregose poolt, kes ütles, et võime teha, mida tahame, oli mugav lähtepunkt. Sealt edasi sai eesmärgiks tutvustada ennast kunstniku kaudu, kes on meiega tihedalt seotud ning kelle teos omakorda lähtub EKKMi ruumilisest iseärasusest. Meie eesmärk oli enda ja Eesti kaasaegse kunsti tutvustamine rahvusvahelisele kunstipublikule ning kontaktide loomine. Samuti soovisime tekitada teatavat lühist messil eksponeerimise loogikas, minnes messile ühe kohaspetsiifilise teosega, millel oleks justkui koht kaasas.“ Lisaks oli kerges peapööril

tuses EKKMi boksist väljuvaid kunstisõpru ka lihtsalt tore vaadata, mes-sitüdimust leevendab selline ruumikogemus kindlasti. „Oli palju kohest tagasisidet, lihtsalt vaimustust, tek-

kis pikemaid ja põhjalikumaid vestlusi, inimesed töid korduvalt tuttavaid seda vaatama,“ räägib Esko.

Pika kunstimesi-kogemusega Olga Temnikova, kes valmistub juba juunis toimuvaks Baseli Liste messiks, peab ka messi kordaläinuks, seda ennekõike kohalike kogujate ja kolleegidega kontaktide loomise mõttes. „Müügid olid peaaegu kõikidel osalejatel väikesed, aga see oli kohe teada, kui Brüsseli sündmused toimusid. Ma pidasin enne tulekut paljude kolleegidega nõu ja me nõustusime, et lähme seekord Brüsselit ja Belgia sõpru toetama,“ kirjeldab Temnikova.

Ja kui ka eestlased esimesel korral bokse tühjaks ei müünud, siis said messikülalastajad vähemasti Anu Vahtra installatsiooni abil Tallinnas-e Eesti Kaasaegse Kunsti Muuseumi estakaadi teleporteeruda ja sel osal kunstirahvast, kes osalesid EKKAKi korraldatud üheksakäigulisel öhtusöögil „Eating the Forest“ ja sõid rabarberisorbetti Kris Lemsalu loodud keraamilistelt aluspükstelt, saateks Taavi Tulevi helimaastikud, on, mida Eestiga seoses meenutada.

„EATING THE FOREST“: Kunstikogujaid on lisaks heale kunstile võimalik võluda ka sakslaste poolt valmistatud Eesti toiduga EKKAKi korraldatud üheksakäigulisel öhtusöögil. Keraamiline aluspesu, millelt sõõdi rabarberihõrgutisi, on Kris Lemsalu looming.